

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

ESKİÇAĞ COĞRAFYACISI POMPONİUS MELA'NIN YAPITI *DE SITU
ORBIS* (ÇEVİRİ VE İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Ertürk ERDOĞAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muhammet ŞEN

Türk Tarihi Anabilim Dalı

Türk Tarihi Yüksek Lisans Programı

ÖZET

Romalı Coğrafyacı Pomponius Mela MS I. yüzyılda yaşamıştır. Pomponius Mela'nın yazmış olduğu *De Situ Orbis* adlı coğrafya eseri Avrasya eskiçağı için önemli bilgiler içermektedir. Sarmat çağına denk gelen bu dönemde, Sarmat birliği içinde anılan boyların yanında İskit kalıntılarından ve başka topluluklardan da bahsedilmektedir. *De Situ Orbis* kitabının birinci cildi 19-20. maddeleri içerisinde muhtemelen Türk adının Turcae biçiminde geçtiği belirlenmiştir. Bu halkın sonsuz ormanlar içinde oturduğu ve avlanarak beslendikleri belirtilmiştir. Mela'nın çizmiş olduğu harita içerisinde Kuzeydoğu Asya'dan Kuzeybatı Avrupa'ya uzanan bütün bölgenin İskit bölgesi olduğu görülmektedir. Tarih çağları boyunca İskit kültürünü devam ettirmiş olan Türklerin İskitlerden ayrı düşünülmesinin olanaksız olduğu görülmektedir. Yapmış olduğumuz bu çalışmada Mela'nın yazmış olduğu *De Situ Orbis* kitabı çevrilmiş ve incelenmiş, özellikle Doğu Avrupa ağırlıklı Avrasya bölgesindeki halkların durumu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pomponius Mela, De Situ Orbis, İskit, Sarmat, Türk

GİRİŞ

Eski Türk tarihini inceleyenlerin özellikle kendi doğasından kaynaklanmış birçok sorunla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Türk tarihinin bilinen kısmı iki binyıl ötesine taşmaktadır. Türkler batıda Balkan Yarımadası ve Orta Avrupa, doğuda Büyük Okyanus, güneyde Himalayalar ve kuzeyde tundra bölgelerinin ilerisine uzanan uçsuz bucaksız bir bölgede varlık sergilemişlerdir.

Türklerden kalan ilk yazılı kayıtlar ise şimdilik bilindiği kadarıyla günümüzden ondört yüzyıl öncesine uzanmaktadır ve yaygın olarak Orkun ve Yenisey Yazıtları olarak bilinirler. Bunun öncesindeki dönemde doğuda Büyük Hun devleti hakkında en kapsamlı bilgileri Çin kaynaklarından öğrenilirken, batıda geçmişe doğru sırasıyla Büyük Hun, Sarmat ve İskit / Saka olguları eskiçağ döneminin en başta Latince ve Grekçe yazılmış eserlerinden çalışılmaktadır.

Atlı kavimler uygarlığının önemli bir halkasını, İskitler oluşturmaktadır. İskitler, Bozkır kavimleri içinde gerek siyasal tarihleri ve gerekse kültürleri açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bozkırda Çin Seddi'nden Tuna ırmağına kadar çok büyük bir alana yayılmışlardır. İskitler kültürel miras olarak kurgan¹ kültürlerinin öncüleri arasında önemli bir yer tutmaktadırlar.

tarafından kurulmuştur. Daha sonra da Cinolis³⁴⁸, Anticynolis³⁴⁹ ve Armene³⁵⁰ gelerek Paflagonya burada biter.

Sıradaki ulus olan Chalybes,³⁵¹ çok ünlü Amisos³⁵² ve Sinop şehirlerine sahiptir. Sinop, Alaycı Diyojen'in³⁵³ doğum yeridir. Irmaklara gelince, Halys³⁵⁴ ve Thermodon'a³⁵⁵ sahiplerdir. Halys'in kıyılarında Lycastos³⁵⁶ şehri bulunur ve Thermodon'un yanında ise düz bir ova uzanır. O düzlükte eskiden Themiscurum³⁵⁷ kasabası vardı. Burada aynı zamanda Amazonların kampı bulunduğundan, burayı Amazon Ovası diye adlandırırlar.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Ayşe Gür, (1997), “Troia Bölgesi Antik Kıyı Şehirlerinde Tarihi Coğrafya Çalışmaları”, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi Sayı: 6, Yıl: 1997, ss. 1-15.
- AKŞAR, Ahmet (2019), “İmparator Hadrianus ve Anadolu Gezileri: Seyahatlerinin Amacı ve Güzergahı”, Amisos, Cilt :4, Sayı: 6, ss.1-14.
- ANFIMOV, N.V. (1958),“Plemana PrikubanyaV SarmatskovVremya”, Sovetskaya Arheologiya, XXVIII, ss. 62-71.
- YARDIMCI, Alper Bilgehan. (2018). Sinoplu Filozof Diogenes (Diyojen) ve Etik Anlayışı. Ö. Kıran (Ed.), Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop içinde (ss. 385-397). Berikan Yayıncılık, Ankara.
- YEDİC, Batıray Özbek (1993) “Çerkes Halkının Etno-Historik Sözlüğü”, Link: http://www.circassiancenter.com/ccturkiye/edebiyat/genel_konular/lepsikon/lepsikon_A.htm ErişimTarihi: 17.12.2021 Saat: 19:45.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin (2018), “Hacıemiroğulları Beyliği'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne Ordu Tarihinden İzler”, KültürYayımları.
- YILDIRIM, Elvin (2018) “Bozkır Kültürü'nün Ortaya Çıkışı ve İlk Atlılar”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 378, Haziran - 2018, s. 14-19.
- YURDAKUL, Şenol (2020), “Eski Çağ Kappadokia'sında Beyaz Syrialılar (Leukosyrroi) Kavramı” Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens.Der. 2020; (44): ss.73-84.